

Голові спеціалізованої вченої ради Д 26.235.01
Інституту історії НАН України
01001, м. Київ, вул. М. Грушевського, 4

ВІДГУК

офіційного опонента, начальника науково-дослідної лабораторії кафедри морально-психологічного забезпечення діяльності військ (сил) Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського кандидата історичних наук, старшого наукового співробітника НАУМЕНКА Айдрія Олеговича на дисертацію ВЕРГУНА Сергія Івановича на тему: "Жандармські поліційні управління залізниць України: організаційні основи та регіональні аспекти діяльності (1868 - 1917 рр.)" подану на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.01 - історія України.

Протягом останніх років в українському суспільстві значно зріс інтерес до минулого нашої країни в тому числі і до історії правоохоронних органів. Зокрема все більшої ваги набувають і питання діяльності Жандармських поліційних управлінь залізниць в Україні. Дослідження їх важливе також і для розуміння в цілому історичних процесів на Українських землях у часи Російської імперії.

Тема дисертаційного дослідження, присвячена вивченню діяльності Жандармсько-поліційного управління залізниць, актуальна та має поважне наукове, суспільне та практичне значення. Актуальність теми обґрунтована. Дисертант справедливо наголосив, що діяльність правоохоронних органів в Україні має вікову історичну традицію, а тому значного суспільно-політичного та наукового значення набуває вивчення минулого досвіду функціонування транспортної жандармерії в українських губерніях Російської імперії другої половини ХІХ - поч. ХХ ст.

Дисертація С. І. ВЕРГУНА виконана у межах планової теми відділу історії України ХІХ - початку ХХ ст. Інституту історії України Національної академії

наук України "Міста України модерної доби (кінець XVIII - початок XX ст.): населення, господарство, культурне середовище, форми управління" (номер державної реєстрації 0113Ш07386). Обраний у дисертації напрям прямо пов'язаний з науковою проблематикою відділу.

Спираючись на висновки, зроблені в процесі розкриття актуальності обраної теми, а також аналіз стану її наукової розробленості попередниками дисертантом з наукових позицій визначено об'єкт, предмет, мету і завдання дослідження, окреслено його хронологічні й територіальні межі, ґрунтовно проаналізовано наукову літературу за даною темою. Наукові завдання підпорядковані досягненню поставленої мети. Наукова новизна полягає у висвітленні важливої та невивченої дотепер теми, яка раніше не стала предметом наукових досліджень.

Дисертація має логічну структуру, яка підпорядкована досягненню мети та завдань дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків, що відповідає встановленим кваліфікаційним вимогам і не викликає заперечень.

Достовірність одержаних наукових результатів підтверджується застосуванням апробованих методів дослідження, використанням значного обсягу джерел і літератури (483 найменування), викладених у дисертації, аргументованістю висновків, що не викликає принципових заперечень і свідчить про дійсно науковий підхід дисертанта до вивчення й висвітлення сформульованих ним питань.

У ході роботи над дисертацією здобувачу, на нашу думку, вдалося втілити концептуальну ідею, яка полягає в комплексному дослідженні організації та діяльності жандармських поліцейних управлінь залізниць України, аналізі особливостей її нормативно-правової бази, організаційно-штатної структури та функціонування у різних умовах обстановки, зокрема під час Першої Світової війни. З'ясовано, що у вітчизняній історичній науці комплексних досліджень за даною темою ще не створено і деякі її аспекти залишаються маловивченими. Разом з тим, на основі комплексного аналізу низки джерел (архівних та мемуарних) дисертантом визначено роль і місце вказаних жандармських структур у правоохоронній системі Російської імперії у досліджуваний період.

Крім того, до наукових здобутків С. І. ВЕРГУНА належать такі результати дослідження, де вперше комплексно проаналізовано нормативно-правову базу діяльності транспортної жандармерії на залізницях в Україні, її структурну та регіональну організацію, а також кадровий склад; відтворено соціо професійний портрет військовослужбовців транспортної жандармерії (від унтер-офіцера до начальника управління), визначено параметри їх матеріально-побутового забезпечення; розглянуто напрями та регіональні особливості діяльності транспортної жандармерії; розкрито організацію і зміст підготовки жандармів до виконання службових обов'язків на залізниці; визначено організаційно-штатну структуру та завдання підрозділів спеціального призначення транспортної жандармерії; висвітлено діяльність підрозділів транспортної жандармерії у роки Першої російської революції та Великої війни.

Висновки здобувача щодо значущості роботи для науки й практики досить вагомі. Вона полягає в тому, що узагальнення та теоретичні висновки дисертації доповнюють і поглиблюють наукові знання з історії України періоду другої половини XIX - поч. XX ст., а також з історії правоохоронних органів в Україні.

Повнота викладу основних положень і висновків за темою дослідження, окрім тексту самої дисертації, розкрита і пройшла апробацію в опублікованих працях здобувача, зокрема у 10 статтях у наукових фахових виданнях і матеріалах міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій, перелік яких наведений у списку використаних джерел і авторефераті дисертації. Ідентичність змісту автореферату й основних положень дисертації встановлено.

Загалом позитивно оцінюючи дисертаційну роботу С. І. ВЕРГУНА, слід висловити деякі побажання, зауваження та рекомендації:

1. Зазначимо, що в дисертації С. І. ВЕРГУНА вирішено наукове завдання, яке раніше комплексно не розглядалося і не отримало відображення у вітчизняній та зарубіжній історичній науці, але, на жаль, не сформульоване як таке. Його бажано було б оформити окремим пунктом у вступі після розкриття актуальності теми дослідження. А в загальних висновках дисертації визначити, яким чином і якою мірою йому вдалося здійснити це при його (наукового завдання) вирішенні?

2. У підрозділі "Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами" вступної частини дисертації С. І. ВЕРГУНА вказано в межах якої наукової теми

виконано зазначене дисертаційне дослідження, зокрема у тексті дисертації та автореферату, але, на жаль, не розкрито який же особистий внесок у цій роботі належить саме здобувачу?

3. У практичному значенні доцільно підкреслити важливість досвіду діяльності транспортної жандармерії Російської імперії в українських губерніях другої половини XIX - поч. XX ст. щодо боротьби з терористичною загрозою в сучасних умовах.

4. Дисертант чітко і аргументовано визначив хронологічні рамки дослідження, проте частково відійшов від них, приділивши увагу розгляду попередніх етапів розвитку інституту транспортної жандармерії, зокрема: 1792 - 1826 рр. - існування різних поліцейських та військових підрозділів за відсутності єдиного централізованого управління; 1826 - 1844 рр. - формування та розбудова корпусу жандармів, підпорядкування йому майже всіх жандармських частин і залізничних поліцейських управлінь; 1844 - 1867 рр. - поступове виділення та оформлення транспортної жандармерії в окремий воєнізований жандармсько-поліцейський підрозділ в системі МВС.

5. Дисертант встановив кількість жандармів, які несли службу на залізницях українських губерній станом на липень 1914 р., в тому числі і за відповідними категоріями, проте залишається неясним, чи була така кількість жандармів достатньою для своєчасного та успішного виконання ними своїх службових завдань.

6. У дисертації доцільно було б навести приклади сумлінного та самовідданого виконання жандармами своїх службових обов'язків, які, як відомо, пов'язані з ризиком для життя. Особливо небезпека загострювалася у воєнний час в ході перевезення військ, та військового спорядження на театр військових дій. Жандармські поліцейні управління залізниць в українських губерніях у досліджуваній період були перш за все правоохоронним органом, який забезпечував спокій, порядок і безпеку військовослужбовців та цивільних громадян на залізничному транспорті.

7. У тексті дисертації трапляються граматичні та стилістичні помилки.

Однак, висловлені побажання, зауваження та рекомендації не впливають на якість одержаних результатів, загальну позитивну оцінку всього дисертаційного дослідження, не знижують його наукової цінності і не носять принципового

характеру. Вивчення дисертації С. І. ВЕРГУНА дозволяє зробити висновок, що вона являє собою завершену, одноосібно написану кваліфікаційну працю, виконану на належному науковому рівні. Дисертація містить сукупність результатів і наукових положень, виставлених автором для публічного захисту, має внутрішню єдність і є свідченням особистого внеску здобувача в науку.

Зміст дисертації та її структура відповідає темі дослідження та паспорту спеціальності. Положення дисертаційного дослідження документально підтверджені й аргументовані, а висновки зроблені на основі аналізу широкого кола джерел, критичного опрацювання наукової літератури й впливають із змісту роботи.

Дисертація ВЕРГУНА Сергія Івановича "Жандармські поліцейні управління залізниць України: організаційні основи і регіональні аспекти діяльності (1868 - 1917 рр.)" відповідає існуючим кваліфікаційним вимогам щодо дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук, затверджених постановою Кабінету міністрів України "Про затвердження порядку присудження наукових ступенів" від 24 липня 2013 року № 567, зі змінами від 19 серпня 2015 року №656, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.01 - історія України.

Начальник науково-дослідної лабораторії
кафедри морально-психологічного забезпечення
діяльності військ (сил)

Національного університету оборони України
імені Івана Черняхівського
кандидат історичних наук,
старший науковий співробітник

/() _____ У/2 2017 р.

А. О. НАУМЕНКО

Підпис НАУМЕНКА Андрія Олеговича засвідчую.

Начальник адміністративного управління
Національного університету оборони України
імені Івана Черняхівського
полковник

W

2017 р.

Б. А. БІЛЯВСЬКИЙ